

ГС «Католицька освіта»
вул. Хуторівка, 35-б
м. Львів, 79031
+38 097 6320388
uace.ugcc@gmail.com
www.osvita-ugcc.org

UA «Catholic Education»
Vul. Khutorivka, 35-b
Lviv, 79031
+38 097 6320388
uace.ugcc@gmail.com
www.osvita-ugcc.org

Затверджено
ГС «Католицька освіта»
о. Петро Майба
27 вересня 2021

ПОЯСНОВАЛЬНА ЗАПИСКА

1. Загальні положення

Освітня програма для підвищення кваліфікації педагогічних працівників **«Відповідальне ціннісне спілкування і ставлення як основа порозуміння між учасниками освітнього процесу»** розроблена на основі сучасної державної освітньої політики, Концепції Нової української школи та стратегії реформування освіти.

Актуальність програми полягає у потребі активізації процесу особистісного, комунікативного, а також емоційно-ціннісного розвитку педагогів, які, відповідно, зможуть забезпечити відповідну якість процесу освіти, котра, згідно законодавства України, є *«основою інтелектуального, духовного, фізичного і культурного розвитку особистості, її успішної соціалізації, економічного добробуту, запорукою розвитку суспільства, об'єднаного спільними цінностями і культурою»*¹. З іншого боку, актуальним у контексті програми є активізація у педагогів здатності відповідати на комунікативні потреби учнів в ціннісно-орієнтованому спілкуванні на основі взаємної поваги, а також сприяти їхній реалізації. Водночас способи реалізації навчальної програми сприяють протидії булінгу та здійсненню ненасильницьких форм комунікації в процесі освіти.

Окремо варто зазначити, що Закон України «Про освіту» передбачає набуття учасниками процесу освіти таких компетентностей як інноваційність, інформаційно-комунікаційна компетентність, навчання впродовж життя, а також громадянських та соціальних компетентностей, пов'язаних з ідеями демократії, справедливості, рівності, прав людини, добробуту та здорового способу життя (з усвідомленням рівних прав і можливостей). Спільними для цих компетентностей є розвинуті комунікативні та інші вміння, які передбачають здатність до якісної ненасильницької комунікації. Зокрема, йдеться про читання з розумінням, уміння висловлювати власну думку усно і

¹ Див.: Закон України «Про освіту», преамбула.

письмово, критичне та системне мислення, здатність логічно обґрунтовувати свою позицію, творчість, ініціативність, вміння конструктивно керувати власними емоціями, оцінювати ризики, приймати рішення, розв'язувати проблеми, а також про добре розвинуту здатність співпрацювати з іншими людьми.

Крім цього, актуальність програми підкреслює, що зміст освітніх програм має передбачати утвердження емоційно-ціннісного ставлення до процесу комунікації та взаємодії між всіма учасниками освітнього процесу. Це в сучасних умовах досягається завдяки інноваційному підходу до формування процесу спілкування, а також через активізацію комунікативного, емоційно-ціннісного та компетентнісного розвитку педагогів. Безперервність такого підходу в закладах освіти сприятиме тому, що всі учні, серед яких також і майбутні вчителі, викладачі та фахівці з комунікації, зусиллями сформованих компетентних педагогів зможуть досягнути відповідні компетенції за допомогою високої якості комунікативного, культурного, а також емоційно-ціннісного розвитку.

У межах Концепції Нової української школи визначено цінності як еталон «бажаного й належного ставлення особистості до об'єктів матеріальної і духовної діяльності людей, до природи й суспільства»². Відповідно, саме ціннісне спілкування і ставлення сприяють становленню соціально й особистісно значущих сенсів людського життя. Розрізняють загальнолюдські, національні, колективні, індивідуальні, родинні, духовні, комунікативні цінності. Цінностями шкільної освіти, в свою чергу, серед інших визначені гуманізація, культурологічна спрямованість, громадянське виховання й розвиток, цінності прав і свобод дітей та молоді, працелюбність і відповідальність, здатність навчатися впродовж життя, мовна та інформаційна культура.

Відповідно, підвищення кваліфікації за цією програмою допоможе активізувати у педагогічних працівників формування і розвиток комунікативної та емоційно-вольової сфери. А також сфери цінностей, особистих і професійних компетенцій як таких.

Це дозволить педагогам у подальшому більш якісно здійснювати формування загальнолюдських й інших цінностей в учнів на інноваційних засадах, відповідних сучасній компетентнісній парадигмі НУШ, протидіючи ймовірним спробам булінгу та формуючи процес комунікації в закладах освіти згідно принципів, де у ставленні одне до одного немає і не може бути місця для будь-яких форм насилля.

Оновлене сприйняття місії вчителя Нової Української Школи актуалізує необхідність реалізації принципів ненасильницької та ціннісно-орієнтованої педагогіки партнерства та особистісно-орієнтованої моделі освіти, адаптованих до вимог сучасності. Це відповідає потребі актуалізації у педагогів нерозривно пов'язаних із духовністю загальнокультурних і морально-етичних цінностей, формуванню яких вони мають сприяти в учнів також і в контексті відповідних

---

² Нова українська школа: порадник для вчителя / Під заг. ред. Бібік Н. М. – К.: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2017. – 206 с.

комунікативних навичок і принципів ставлення. Що, своєю чергою, сприятиме активізації ціннісної орієнтованості наскрізного процесу виховання та комунікації всіх учасників процесу освіти, що також передбачено Концепцією НУШ.

1.2. Цільова аудиторія

Педагогічні працівники закладів освіти різних рівнів акредитації та форм власності, а також представники різних суб'єктів освітньої діяльності. Зокрема, вчителі етики, християнської етики та філософсько-світоглядних дисциплін, класні керівники, а також педагогічні працівники закладів освіти, заснованих недержавними (в т. ч. релігійними) організаціями, місцевими громадами та іншими суб'єктами права.

1.3. Мета програми

Метою освітньої програми є підвищення кваліфікації педагогічних працівників через активізацію їхнього комунікативного, емоційно-ціннісного та безперервного компетентнісного розвитку на інноваційних засадах, відповідно визначених у Законі України «Про освіту» та в Концепції Нової української школи.

Також програма передбачає активізацію розвитку у педагогів необхідних компетенцій для сприяння організації ціннісно-орієнтованого процесу освіти на всіх рівнях. І передусім тут йдеться про рівень комунікації та розвитку якісних взаємин. Що, відповідно, позитивно вплине на формування наскрізного процесу виховання учнів, побудованого на ціннісних засадах.

1.4. Цінності, суттєво важливі для формування і подальшого безперервного розвитку базових компетентностей педагога, зокрема компетентностей, пов'язаних із якісною комунікацією

Задум щодо підвищення кваліфікації педагогічних працівників у контексті активізації емоційно-ціннісного, комунікативного та безперервного компетентнісного розвитку полягає в забезпеченні процесу формування фахівців за допомогою спрямованості їх на діяльність в ключі загальнолюдських цінностей. Такий процес передбачає ціннісно-орієнтований підхід до взаємодії та взаємного ставлення у педагогічних колективах, до взаємодії з батьками, партнерства з ними та учнями, а також до залучення їх до спільної діяльності в рамках освітніх програм.

Цінності, суттєві для формування базових компетентностей педагогічних працівників, базуються на основних особистісних та професійних якостях, необхідних для продуктивних результатів та удосконалення освіти на всіх рівнях. Згідно Концепції НУШ, це, зокрема:

- **загальнолюдські цінності** – еталони належного ставлення до об'єктів матеріальної і духовної діяльності людства, до природи й суспільних

надбань, що характеризують значущі сенси життя для кожної людини і забезпечують надійну основу якісної комунікації та значущих взаємин між усіма учасниками процесу освіти;

- **цінності дитинства** – цінності прав і свобод дітей і молоді (зокрема, права на всебічний гармонійний розвиток; на ціннісне виховання, вільний доступ до освіти та ресурсів, необхідних для задоволення базових потреб; права на задоволення своїх особистісних і духовних потреб тощо);
- **родинні цінності** – любов, вірність, чесність, довіра, почуття значимості, взаємоповага, прощення, щедрість, спілкування, традиції³;
- **загальнокультурні цінності** – етичність культури, професійна доброчесність, командний дух;
- **морально-етичні цінності** – гідність, чесність, справедливість, турбота, повага до життя, повага до себе та інших людей;
- **соціально-політичні цінності** – відкритість на генерування нових ідей, аби згодом спільною працею втілювати їх у життя з метою підвищення як соціального статусу та добробуту колективу (громади), так і розвитку соціуму загалом;
- **цінності шкільної освіти** – гуманізація, культурологічна спрямованість, громадянське виховання й розвиток, працелюбність, відповідальність, екологічний світогляд, здатність навчатися впродовж життя, інформаційна культура, толерантність, формування здорового способу життя.

Вибіркові модулі програми пропонуються слухачам за очною, змішаною та дистанційною формами навчання в рамках основних модулів і тем обов'язкової складової освітньої програми.

Очікувані результати навчання охоплюють:

Знання і розуміння	<ul style="list-style-type: none"> – принципів, засобів і методів формування процесу відповідального ціннісного спілкування і ставлення в контексті педагогічної роботи; – переваг наявності навичок ціннісного спілкування для особистісного і професійного зростання педагога; – етапів комунікативного розвитку педагога; – чинників, які впливають на доцільність застосування інноваційних засад у процесі педагогічної комунікації; – базових понять та основних підходів до аналізу у сфері комунікативного, емоційно-ціннісного та компетентнісного розвитку; – основних завдань ціннісного підходу в процесі освіти та його значення для педагогічного колективу, партнерства з учнями та батьками учнів;
---------------------------	--

³ Див.: Олена Демчук. *Сімейні цінності як парадигма інституту життєдіяльності*. Нова педагогічна думка, 2017, № 1 (89).

	<ul style="list-style-type: none"> – чинників, що впливають на особливості розвитку цінностей в контексті корпоративної педагогічної культури і формування професійної доброчесності; – розвитку емоційної зрілості та якісного компетентнісного розвитку в контексті партнерства, побудови відповідального спілкування з учнями та ставлення до колег і батьків; – інструментів побудови ціннісно-орієнтованого спілкування та відповідних принципів ставлення у колективі закладу освіти; – прикладних аспектів формування спілкування і ставлення, а також проявів емоційно-ціннісного і компетентнісного розвитку у сфері освіти та виховання.
Розвинені вміння	<ul style="list-style-type: none"> – формувати процес спілкування та відповідне ставлення за допомогою вивчених засобів і методів; транслювати засвоєні та переосмислені цінності під час взаємодії у закладі освіти за місцем праці; – сприяти активізації спілкування на основі емоційно-ціннісного і компетентнісного розвитку, спираючись на інноваційні засади й відповідні освітні компетенції; – реалізувати заходи, пов’язані із організацією розвитку процесу комунікації та ціннісно-орієнтованого підходу в умовах освітнього процесу; – сприяти компетентнісному розвитку, який буде реалізовуватися на інноваційних засадах також і під час процесу спілкування та побудови взаємин.
Диспозиції (цінності, ставлення)	<ul style="list-style-type: none"> – цінність кожної особистості, залученої до процесу освіти, комунікації та побудови взаємин, а також її гармонійного розвитку та зростання; – ціннісна комунікація, відкритість на цінності різних людей, безперервний професійний компетентнісний розвиток у процесі побудови взаємин у колективі; – відданість задуму щодо важливості участі в ціннісно-орієнтованому освітньому процесі та комунікації учнів, їхніх батьків та педагогічного колективу; – переосмислення власної педагогічної практики та засад спілкування в ключі можливості формування оновленого процесу принципів ставлення, розвитку нових компетенцій та активізації існуючих, а також в контексті емоційно-ціннісного розвитку.

2. Загальна характеристика освітньої програми

2.1. Зміст програми

Зміст освітньої програми «Відповідальне ціннісне спілкування і ставлення як основа порозуміння між учасниками освітнього процесу» – зокрема цілісний і системний добір модулів і тем – враховує особливості професійної діяльності вчителя Нової Української Школи. Зміст програми визначається вимогами суспільства знань щодо забезпечення закладів освіти висококваліфікованими фахівцями; основними напрямками державної політики у галузі освіти; Національною рамкою кваліфікації, освітніми стандартами, вимогами до компетентностей педагогічних працівників; запитами замовників освітніх послуг.

Зміст програми має практичну спрямованість, містить обов’язкову складову та охоплює змістовну, практичну (практично-зорієнтовану) і ресурсну (методичну) складові підвищення кваліфікації вчителів.

2.2. Форми реалізації освітньої програми

Освітня програма передбачає очну, очно-заочну або дистанційну форму навчання.

Очна форма навчання організовується ГС «Католицька освіта» через освітньо-методичні структури (зокрема, Освітньо-методичний центр ім. о. Ю. Дзеровича) шляхом проведення:

- тренінгових занять;
- інтерактивних лекцій;
- практичних занять;
- дискусій;
- самостійної роботи.

2.3. Терміни навчання

Освітня програма передбачає обов’язкову частину.

Обов’язкова частина складається з очних (очно-заочних) сесій (30 год.) і дистанційного навчання (30 год.), охоплює фахові навчальні модулі, а також самостійне опрацювання завдань, підготовку і захист навчальних проєктів.

Таким чином, навчальний план освітньої програми передбачає 60 академічних годин, 2 ECTS-кредити (див. Табл. 1).

Під час підсумкової сесії відбувається презентація авторських творчих проєктів (навчально-методичних розробок, презентацій, навчальних проєктів).

Таблиця 1. План-графік освітньої навчальної програми

Період навчання	К-ть год.	Модулі / теми	Основні поняття
Обов’язкова складова			

Сесія 1	8	<p>Модуль 1. Причини проблем і конфліктів у спілкуванні. Конструктивні та деструктивні складові спілкування. Тема 1. Відповідальність чи провина? Причини виникнення конфліктів.</p> <p>Тема 2. Причини проблем у спілкуванні</p> <p>Тема 3. Деструктивні та конструктивні складові спілкування.</p> <p>Тема 4. Тези, що допомагають у ненасильницькому спілкуванні.</p>	<p>Конфлікти у спілкуванні; конструктивні складові спілкування; деструктивні складові спілкування; відповідальне спілкування і ставлення; ненасильницьке спілкування; рівність у спілкуванні; гідність у спілкуванні; причини появи конфліктних ситуацій; емоції, які провокують конфлікт; страх як емоція, що породжує конфлікт; відсутність цілі спілкування; демонстративність у спілкуванні.</p>
Сесія 2	8	<p>Модуль 2. Поведінка у конфліктних ситуаціях. Провокації у спілкуванні. Тема 5. Формування конструктивної позиції у конфлікті. Стратегії поведінки у конфліктних ситуаціях.</p> <p>Тема 6. Типи людей, схильних до конфліктів. Послідовність вирішення складних ситуацій.</p> <p>Тема 7. Як створити «банк добрих взаємин»? Невербальні провокації у спілкуванні. Протидія вербальним провокаціям.</p>	<p>Способи поведінки в конфлікті. Способи формування конструктивної позиції у конфліктних ситуаціях. Схильність до конфліктів. Риси особистості, схильної до конфліктної поведінки. Послідовність дій у складних обставинах. Вирішення конфліктних ситуацій. Розбіжність у інтересах сторін конфлікту. Потенційні та актуальні конфлікти. Позиція та компроміс у конфлікті. Ставлення, що дає можливість конструктивного підходу до конфлікту. Домінування, підлаштування, втеча, співпраця у конфліктних ситуаціях. Ригідні, некеровані, надточні, безвольні особистості. Провокації у спілкуванні. Банк добрих взаємин.</p>

			Вербальні і невербальні провокації у спілкуванні. Способи протидіяти провокативним комунікативним стратегіям.
Сесія 3	14	<p>Модуль 3. Як досягнути бажаного результату під час спілкування.</p> <p>Лідерство та цінності у спілкуванні.</p> <p>Психологічний захист в умовах тиску.</p> <p>Тема 8. Поняття про трансактний аналіз. Типи ставлення до співрозмовника. Его-стани.</p>	<p>Результат спілкування. Ціннісне лідерство у спілкуванні. Цінності як фундамент спілкування і ставлення у процесі взаємодії. Психологічний захист. Тиск у процесі спілкування і взаємодії. Насильницьке і ненасильницьке спілкування. Трансактний аналіз. Ставлення до співрозмовника та його варіанти. Трансакція як одиниця спілкування. Его-стани (Батько, Дорослий, Дитина). Перебільшеність та недостатня розвиненість ролі. Характеристики его-станів. Лейтмотив его-стану. Рівень порозуміння і якість взаємин з оточенням. Словесні «погладжування» у процесі спілкуванні. Активне слухання. Мистецтво формулювання питань. Вдала постановка питань. Техніки захисту в умовах тиску. Реагування на образи. Формування рішень у складних ситуаціях. Рефреймінг. Відповідальне ціннісне спілкування і ставлення. Комунікативні моделі. Модель «Слова-емоції». Модель «Переможець-переможець». Модель «Дорослий-дорослий».</p>
		<p>Тема 9. Словесні «погладжування» у спілкуванні. Активне слухання. Мистецтво ставити питання і відповідати на них.</p>	
		<p>Тема 10. Ціннісні техніки психологічного захисту в умовах тиску. Реагування на образи. Пошук спільного рішення у складних ситуаціях. Рефреймінг як альтернативний погляд на проблему. Основні принципи відповідального та ціннісного спілкування.</p>	

			Добре ставлення до іншої особи і добре ставлення до себе.
Усього: 30 акад. годин.			

Освітня програма підвищення кваліфікації педагогічних працівників закладів освіти:

Період навчання	К-ть год.	Зміст. Основні теми	Очікувані результати
Сесія 1 Очна, очно-заочна, дистанційна	8	Модуль 1.	Розуміння слухачами особливостей їх участі в освітній програмі, цілей і завдань освітньої програми, власних очікувань. Знання та розуміння слухачами принципів, засобів і методів формування процесу конструктивного спілкування в контексті педагогічної роботи. Розуміння і аналіз переваг наявності емоційно-ціннісного розвитку, а також відповідно сформованого спілкування і ставлення для особистісного і професійного зростання педагога. Розуміння етапів комунікативного розвитку педагога. Знання чинників, які впливають на доцільність застосування інноваційних засад комунікації у процесі педагогічної діяльності, а також вміння застосовувати базові поняття та основні
		Причини проблем і конфліктів у спілкуванні.	
		Конструктивні та деструктивні складові спілкування.	
		Тема 1. Відповідальність чи провина? Причини виникнення конфліктів.	
		Тема 2. Причини проблем у спілкуванні	
		Тема 3. Деструктивні та конструктивні складові спілкування.	
		Тема 4. Тези, що допомагають у ненасильницькому спілкуванні.	

			<p>підходи до аналізу у сфері комунікативного, емоційно-ціннісного і компетентнісного розвитку.</p> <p>Розуміння основних завдань ціннісного підходу до спілкування та ставлення у вихованні й освіті та його значення для педагогічного колективу, взаємин з учнями та батьками учнів.</p> <p>Здатність оперувати чинниками, що впливають на особливості розвитку цінностей в контексті формування корпоративної педагогічної культури ненасильницького спілкування і професійної доброчесності.</p>
<p>Сесія 2 Очна, очно-заочна, дистанційна</p>	8	<p>Модуль 2. Поведінка у конфліктних ситуаціях. Провокації у спілкуванні. Тема 5. Формування конструктивної позиції у конфлікті. Стратегії поведінки у конфліктних ситуаціях.</p>	<p>Розуміння процесу розвитку конструктивної позиції у конфлікті, емоційної зрілості та якісного компетентнісного розвитку в контексті партнерства з учнями та взаємодії з батьками.</p> <p>Здатність оперувати інструментами побудови стратегії поведінки у конфліктних ситуаціях.</p> <p>Усвідомлення прикладних аспектів формування послідовності вирішення складних ситуацій та проявів емоційно-</p>
		<p>Тема 6. Типи людей, схильних до конфліктів.</p>	
		<p>Тема 7. Послідовність вирішення складних ситуацій.</p>	

			ціннісного і компетентнісного розвитку у сфері освіти та виховання.
Сесія 3 Очна, очно-заочна, дистанційна	14	Модуль 3. Як досягнути бажаного результату під час спілкування. Лідерство та цінності у спілкуванні. Психологічний захист в умовах тиску. Тема 8. Поняття про трансактний аналіз. Типи ставлення до співрозмовника. Его-стани.	Вміння формувати бажаний результат під час спілкування за допомогою вивчених засобів і методів. Вміння транслювати засвоєні та переосмислені цінності та підходи до спілкування і ставлення у закладі освіти за місцем праці. Здатність сприяти активізації комунікативного, емоційно-ціннісного і компетентнісного розвитку, спираючись на інноваційні засади й відповідні освітні компетенції. Навички реалізації заходів, пов'язаних із організацією розвитку лідерських навичок та навичок активного слухання у спілкуванні та ненасильницького підходу в умовах процесу освіти. Здатність сприяти комунікативному розвитку, реалізованому на інноваційних засадах. Осягнення відповідального ціннісного спілкування для побудови якісних взаємин. Якісні навички пошуку спільного позитивного рішення у складних ситуаціях.
		Тема 9. Словесні «погладжування» у спілкуванні. Активне слухання. Мистецтво ставити питання і відповідати на них.	
		Тема 10. Ціннісні техніки психологічного захисту в умовах тиску. Реагування на образи. Пошук спільного рішення у складних ситуаціях. Рефреймінг як альтернативний погляд на проблему. Основні принципи відповідального та ціннісного спілкування.	

Усього: 30 акад. годин.			
Подальший дистанційний курс навчання (самостійне опрацювання)			
Зміст. Основні теми	К-ть год.	Форма навчання	Очікувані результати
Педагоги працюють в дистанційному режимі, виконують завдання навчальних модулів.	30	Дистанційна	<p>Усвідомлення цінності кожної особистості, залученої до комунікації в процесі освіти, її гармонійного розвитку та зростання. Навички ціннісної комунікації, відкритість на цінності різних людей і на безперервний професійний компетентнісний розвиток.</p> <p>Відданість задуму щодо важливості участі в ціннісно-орієнтованому освітньому процесі учнів, їхніх батьків та педагогічного колективу задля побудови ненасильницької комунікації та ціннісних взаємин.</p> <p>Переосмислення власної педагогічної практики в ключі можливості формування ненасильницького спілкування, розвитку нових компетенцій та активізації існуючих, а також в контексті емоційно-ціннісного розвитку.</p> <p>Опрацювання і підготовка навчальних</p>

			проектів.
<i>Курс завершується захистом (презентацією) авторських творчих проектів (навчально-методичних розробок, презентацій, навчальних проектів).</i>			
<i>Видача відповідних документів про підвищення кваліфікації.</i>			

Завдання для контролю

Теми авторських творчих проектів

1. Поняття про ненасильницьке спілкування. Його основні засади та практичні форми прояву.
2. Процес комунікації та витривалість у ньому: практичний вимір.
3. Форми і підходи до процесу комунікації, ставлення та побудови взаємин, суттєві для формування зрілої особистості педагога.
4. Ситуації, коли розвиток спілкування у педагогічному колективі потребує додаткових зусиль. Труднощі у комунікації та процесі побудови взаємин педагога та емоційно-ціннісні орієнтири для відповіді на них.
5. Поняття «активне слухання». Відкритість на спілкування як важлива частина педагогічної діяльності.
6. Особистий рівень формування комунікативних компетенцій педагога: основні засади і практичні прояви.
7. Ціннісний рівень формування комунікативних компетенцій педагога: основні засади і практичні прояви.
8. Професійний рівень формування комунікативних компетенцій педагога: основні засади і практичні прояви.
9. Формування ціннісних стандартів комунікації та взаємодії у професійній спільноті закладу освіти: особливості спілкування та міжособистісні взаємини педагогів.
10. Формування ціннісних стандартів ставлення та взаємин у професійній спільноті закладу освіти: особливості взаємин між педагогами і учнями.
11. Фахові компетенції педагога у формуванні ціннісно-орієнтованого спілкування і ставлення в процесі освіти.
12. Ціннісно-орієнтоване спілкування керівника закладом освіти: параметри і практичні вияви.
13. Практичні заходи, важливі для комплексного формування відповідального ціннісного спілкування та ставлення педагогів у закладі освіти.
14. Способи підвищення емоційно-ціннісних компетенцій в процесі комунікації для вчителів, які мають понад десять років стажу педагогічної праці.
15. Місце відповідальної ціннісної комунікації у формуванні профіля сучасного педагога.

Теми практичних завдань / презентацій

1. Підбір матеріалів (на основі діяльності конкретного закладу освіти) для рольової гри «Его-стани. Батько, Дорослий, Дитина».
2. Використовуючи додаткові джерела, дати визначення комунікативної культури, формування якої важливе для якості процесу освіти.
3. Підготувати короткі огляди концепцій лідерства, можливих для застосування в діяльності педагогічних працівників.
4. На прикладі певної навчальної групи проаналізувати рівень конфліктності та здатність у ненасильницького спілкування у групі.
5. Використовуючи додаткові джерела, підготувати матеріали для курсу «Стратегії спілкування сучасного педагога», адаптованого для певного закладу освіти.
6. Використовуючи додаткові джерела, підготувати матеріали для курсу «Педагогічний супровід учня, який постраждав від булінгу, в закладі освіти», адаптованого для певного закладу освіти.
7. На основі опрацювання рекомендованої літератури визначити критерії ціннісно-орієнтованого підвищення кваліфікації та скласти програму «Профілактика булінгу» для педагогів певного закладу освіти.
8. Використовуючи додаткові джерела, скласти програму і проект педагогічної конференції «Ненасильницьке спілкування в закладі освіти» для молодих педагогів (до п'яти років педагогічного стажу).
9. Підбір аргументів для участі у дебатах: «Чи можлива якісна педагогічна протидія булінгу серед учнів у системі освіти? Або часу і навантаження педагога на практиці вистачає лише для організації і проведення уроків?».
10. Опрацювати рекомендовану літературу та підібрати варіанти вправ для тренінгу з ненасильницького спілкування. Зокрема, вправ, які б сприяли переосмисленню, активізації та розвитку ціннісної відповідальної комунікації та ставлення тощо.
11. Підбір матеріалів для презентації «Активне слухання в системі освіти».
12. Підбір матеріалів для рольової гри: «Ціннісні способи відповідального вирішення конфліктів у спілкуванні педагогів і батьків учнів».
13. Підбір матеріалів для рольової гри: «Ціннісні способи відповідального вирішення конфліктів у спілкуванні педагогів і учнів».
14. Підбір матеріалів для рольової гри: «Ціннісні способи відповідального вирішення конфліктів у спілкуванні всередині педагогічного колективу».
15. На прикладі одного із закладів освіти (за вибором) проаналізувати систему спілкування і ставлення в процесі освіти: цінності, основні переконання, емоційно-ціннісні підходи, структуру, комунікаційні стратегії.

Методи та форми контролю

Відповідно до вимог регламенту навчального процесу для успішного засвоєння знань студентами та об'єктивного їх оцінювання здійснюється: систематичний поточний контроль знань під час практичних занять у формі опитувань, виконання завдань за темою занять, участі в обговоренні.

Оцінювання рівня виконання індивідуальної роботи проводиться на основі перевірки змісту роботи та її захисту у формі авторських творчих проєктів. Індивідуальне завдання перевіряється на відповідність оформлення згідно з вимогами, а також на повноту, ґрунтовність матеріалу, наявність цікавих фактів та прикладів, висновків.

Методи навчання

Викладання теоретичного матеріалу з використанням опорного мультимедіа-конспекту. Постановка проблемних питань, виконання навчального проєкту, застосування міні-дискусії, рольових ігор, дебатів та тренінгів. Виконання пошукових і творчих завдань із використанням теоретичного матеріалу; робота малих творчих груп; самостійний пошук необхідної довідкової інформації в різноманітних електронних ресурсах; консультації і супровід викладача.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

Основні джерела

1. Берн Е. Що ти кажеш після привітання? Психологія людської долі. – Харків: Клуб сімейного дозвілля, 2020, – 432 с.
2. Бех І.Д. Особистісно-зорієнтоване виховання: Наук.-метод. посіб. – К.: ІЗМН, 1998. – 204 с.
3. Борг Д. Мистецтво говорити. Таємниці ефективного спілкування. – Харків: Вид-во «Ранок»: Фабула, 2019. – 304 с.
4. Борг Д. Сила переконання. Мистецтво впливати на людей. – Претекст, 2012. – 266 с.
5. Вчимося позитивної взаємодії : практикум / [с. Х. Буштин, СНДМ, І. Ковалик, І. Сіданіч та ін.] ; [укладач І.М. Матійків]. – Львів – Видавництво «Компанія «Манускрипт», 2017. – 544 с.
6. Засади формації вчителя: особистісні та духовні аспекти / упор. с. Георгія Припутницька. – Львів: Априорі, 2017. – Ч. 1. – 72 с.
7. Засади формації вчителя: виховні аспекти навчальної діяльності / упор. с. Георгія Припутницька. – Львів : Свічадо, 2018. – Ч. 2. – 84 с.
8. Козіцька М. Співпраця батьків і вчителя// Початкова освіта. – 2014. – №22.
9. Кушнір Р. Абетка саморозвитку. – 2017. – 112с.
10. Кушнір Р. Великий оратор. – Дрогобич: Коло, 2013. – 258 с.
11. Кушнір Р. Мистецтво відповідального спілкування, або як знаходити глибинне порозуміння з іншою людиною. – Дрогобич: Коло, 2017. – 237 с.
12. Майба П., Максименко І. Покликані до любові та витривалості: Навчальний посібник основних засад духовності педагога. – Львів: Свічадо, 2018. – 102 с.
13. Макгі П. Майстерність спілкування. Як знайти спільну мову з ким завгодно. – Манн, Іванов і Вебер, 2014. – 240 с.
14. Максименко С.Д. Загальна психологія: Навчальний посібник. – Київ: «Центр навчальної літератури», 2004.
15. Нова українська школа: порадник для вчителя / Під заг. ред. Бібік Н. М. – К.: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2017. – 206 с.
16. Основи психології та міжособове спілкування : навч. посіб. / Лариса Володимирівна Засекіна, Тетяна Володимирівна Пастрик. – Луцьк : Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2013. – 184 с.
17. Перчак С.В. Значення спілкування в розвитку особистісних якостей дитини // Розкажіть онуку. – 2007. – №8.
18. Покликані до любові та витривалості 2. Основні засади формування педагога: особистий, християнський і професійний рівень. Серія: Католицька освіта. / Комісія у справах освіти та виховання УГКЦ. – Львів: Свічадо, 2019. – 144 с.
19. Покликані до любові та витривалості 3. Лінії розвитку католицьких закладів освіти. Серія: Католицька освіта. / Комісія у справах освіти та виховання УГКЦ. – Львів: Свічадо, 2019. – 144 с.
20. Сідляр О. Радість бути вчителем. – Львів: Бона, 2020. – 147 с.

21. Флемінг К. Говорити легко та невимушено. Як стати приємним співрозмовником. – Харків: Клуб сімейного дозвілля, 2020. – 240 с.
22. Штайнер К. Сценарії життя людей / пер. з англ. Я. Машико. – Харків: Вид-во «Ранок»: Фабула, 2019. – 448 с.
23. Crossman P. “Permission and Protection”. *Transactional Analysis Bulletin* 5, 19 (1966): s. 152–153.
24. Berne E. *Transactional Analysis in Psychotherapy*. New York: Grove Press, 1961.
25. Erikson Eric, H. *Identity: Youth and Crysis*. New York: W.W. Norton, 1968.

Додаткові джерела

1. Берн Е. Ігри, у які грають люди. – Харків: Клуб сімейного дозвілля, 2016, – 256 с.
2. Католицька школа: Модель діяльності закладу освіти. Практичний довідник. Серія: Католицька освіта // Комісія у справах освіти та виховання УГКЦ. Львів: Свічадо, 2019, 428 с.
3. Скібіцька Л.І. Лідерство та стиль роботи менеджера: навч. посіб. / Л.І. Скібіцька. – Київ: Центр учбової літератури, 2009. - 192 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://westudents.com.ua/knigi/311-lderstvo-ta-stilroboti-menedjera-skbtka-l.html>.
4. Шляхом душпастирського служіння в освіті. Збірник навчально-практичних матеріалів. Серія: Католицька Освіта. / Комісія у справах освіти та виховання УГКЦ. – Львів: Свічадо, 2019. – 116 с.